

УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУМУМ
Департман за последипломске студије
Данијелова 32, Београд

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департмана за последипломске студије број 4 - 119/2022 од 31.08.2022. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Милоша Вучековића под називом **Дигитална трансформација рада и перспективе развоја економије хонорарних послова у Србији**, о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и докторској дисертацији

Милош Вучековић рођен је 06. јануара 1985. године у Београду. Основну и средњу школу завршио је у месту рођења. На Универзитету Сингидунум дипломирао је 2016. године (Информатика и рачунарство), а мастер студије завршио 2019. године (Инжењерски менаџмент). Професионалну каријеру започео је као хонорарни програмер 2004. године, а предузетничку као специјалиста за информационе технологије покретањем предузећа за информатички консалтинг 2007. године. Од 2009. године ради на позицијама пројектног менаџера и консултанта на пројектима софтверског развоја и имплементација пословних информационих система.

Почетком 2018. године оснива консултантску фирму за иновативно предузетништво, са фокусом на развој технолошких предузећа и иновативних производа, као и едукацију младих предузетника. Поред тога, био је ангажован на позицијама пројектног менаџера и менаџера производа у мултинационалним корпорацијама NCR и Celsius Network.

Упоредо се бавио и научноистраживачким радом, који је резултирао са више од 20 публикација у међународним монографијама, часописима и конференцијама на тему предузетништва, управљања пројектима, дигиталне трансформације и пословних информационих система. На Институту економских наука 2021. године изабран је за истраживача сарадника. Активни је члан Project Management Institute (PMI) и сертификовани Project Management Professional (PMP). Течно говори енглески језик.

Кандидат има објављен рад The relationship between working in the “gig” economy and perceived subjective well-being in Western Balkan countries, (M. Vučeković, G. Avlijaš, M. Radović-Marković, D. Radulović, A. Dragojević, D. Marković), *Frontiers in Psychology*, ISSN: 1664-1078, Volume 14-2023, pp. 1391, 2020. и рад је категорије **M21** (КОБСОН база, импакт фактор за 2022. годину износи 3.8). Рад је доступан на следећем линку: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2023.1180532/full>.

Остали објављени радови:

- [1] Radovic-Markovic M., Vucekovic, M., Salamzade, A., "Chapter 6 Investigating Employment Discrimination and Social Exclusion: Case of Serbia," in *Social Inequality as a Global Challenge*, River Publishers, 2021, pp.105-117. **M14**
- [2] Vučeković, M., Medić, Z. (2018). "The challenges and benefits of managing a virtual organization," in *Digital transformation new challenges and business opportunities*, London, UK, Silver and Smith Publishers, 2018, pp. 79-88. **M14**
- [3] Radović-Marković, M., Vučeković, M., Nikitović, Z., Lapčević, G. (2021). Learner creativity among entrepreneurship students in higher education through e-learning. *International Journal of Entrepreneurship*, Vol. 25, No 3, 1-7. **M24**
- [4] Jevtić, B., Vucekovic, M., Tasić, S. (2023). The Effects of Digitalization and Skills on Women’s Labor Market Inclusion- Serbian Gap Study, *Journal of Women's Entrepreneurship and Education*, Special Issue, 2023, pp. 58-75 **M24**
- [5] Radović-Marković, M., Vučeković, M., Marković, D. (2021). Uticaj globalizacije na inovacije u Crnoj Gori i zemljama zapadnog Balkana. *Megatrend revija*, Vol. 18, No. 3, 21-33. **M51**
- [6] Vučeković, M., Marković, M. R., Đukanović, B., Duković, S., Dragojević, A. (2021). Gender Aspects of Working from Home in Serbia. *Journal of Womens Entrepreneurship and Education*, No. 1-2, 18-36. **M52**
- [7] Prljić, S., Vučeković, M., Vujičić, S. (2015). The importance of information and communication technologies in the development of women entrepreneurship. *Journal of Womens Entrepreneurship and Education*, No. 3-4, 65-76. **M52**
- [8] Jevtic B., Kovacevic, V., Vučekovic, M. (2014). Impact of IT on the banking productivity. *Economic Analysis*, Vol. 47, No. 1-2, 193-204. **M52**
- [9] Vučeković, M., Gavrilović, K. (2021). Digital transformation and evolution of business models. *The IPSI BgD Transactions on Internet Research.*, Vol. 17, No. 1, 29-35. **M53**
- [10] Vukonjanski, I., Baltezarević, B., Vučeković, M. (2021). IT Approach to Integrated Local Development Planning. *IPSI Transactions on Internet Research*, Vol. 17, No. 1, 42-46. **M53**
- [11] Marković, M. R., Vučeković, M., Marković, D. (2021). Fleksibilan rad u digitalnoj ekonomiji. *Trendovi u poslovanju*, Vol. 17, No. 1, 25-31. **M53**
- [12] Vučeković, M., Radović-Marković, M., Marković, D. (2020). Koncept digitalnog preduzeća i njegove virtualizacije, *Trendovi u poslovanju*, Vol. 15, No. 1, 75-82. **M53**

- [13] Gavrilović, K., Vučeković, M. (2020). Impact and consequences of the COVID-19 virus on the economy of the United States. *International Review*, (3-4), 56-64. **M53**
- [14] Jevtić, B., Vučeković, M., & Raco, R. (2015). Innovative ICT tools and team work in the elder people wealth. *International Review*, (1-2), 40-53. **M53**
- [15] Radović-Marković, M., Marković, D., Grozdanić, R., Vučeković, M. (2014). Development of entrepreneurial innovative competences through e-learning: an evidence of Serbia. *The IPSI BgD Internet Research Society*, Vol. 10, No 2, 30 -34. **M53**
- [16] Omolaja, M., Marković, D., Vučeković, M. (2012). Importance of information for an organization. *International Review*, (3-4), 19-25. **M53**
- [17] Radović-Marković, M., Vučeković, M. (202) The expansion of freelance work in Montenegro. International scientific conference: Conference Proceedings of the International Scientific Conference on Emerging trends in business economics: towards competitiveness, digitalization and financial innovation 124-125. **M33**
- [18] Vučeković, M. Avlijaš, G. (2020). Modern Approach to Project Management, Usage and Success Rate of Agile Methodologies: An Evidence from Serbia, Conference Proceedings of the International Scientific Conference on Information Technology and Data Related Research - Sinteza 2020, pp. 154 – 159. **M33**
- [19] Vučeković, M., Avlijaš, G., Radović-Marković, M. (2020). The Impact of COVID-19 Pandemic on Business Organizations and Workforce in Serbia, Thematic proceedings - International scientific conference - Employment, education and entrepreneurship (EEE2020), pp. 10 – 14. **M33**
- [20] Radović-Marković, M. and Vučeković, M. (2015). The role of information management in decision making and business success. In: Challenges to promoting entrepreneurship, leadership and competitiveness - International conference employment, education and entrepreneurship. (EEE2015), pp. 175-187. **M33**
- [21] Radović-Marković, M., Jevtić, Boris, Grozdanić, Radmila, Marković, Dušan, Vučeković, M. (2014). „Institutional support to new technologies, innovation and entrepreneurship“, in KRUMOV, Krum (ur.), et al. Innovative behaviour, entrepreneurship and sustainable development : [June 28-29, 2014 - Sofia, Bulgaria]. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences and Arts, 2014, str. 230-249. **M33**
- [22] Danilovic Grkovic, G., Jevtic, B. Vučeković, M. , Cukic, D., Beslac, B. (2013). The ICT clusters and employment-Serbian case. In the book of Proceedings ”Employment”, (EEE2013), pp. 149-165. **M33**
- [23] Radovic Markovic, M., Salamzadeh, A., Markovic, D., Grozdanic, R., Vučeković, M., (2012). E-Learning in Business and Entrepreneurship: Evidence from Serbia, Iran, and India. Thematic proceedings - International scientific conference - Employment, education and entrepreneurship (EEE2012), pp. 13-31. **M33**
- [24] Radovic Markovic, M. Markovic, D., Demiray, U., Demiray, E., Vučeković, M., Salamzadeh, A. (2012). Fostering Entrepreneurship in Higher Education through E-Learning: Case Study

of Serbia and Turkey. 1st Annual International Conference on Employment, Education and Entrepreneurship (EEE2012), pp. 33-46. **M33**

Докторска дисертација кандидата Милоша Вучековића је урађена на укупно 196 страна, од чега 56 страна чине прилог и списак литературе. Списак литературе обухвата укупно 163 референце које чине научни радови, књиге, зборници радова и електронски извори. Уз основни текст дисертација садржи и 37 илустрација и 102 табеле.

Докторска дисертација кандидата Милоша Вучековића је била подвргнута провери софтвером за установљивање преклапања/плагијаризма (iThenticate Plagiarism Detection Software). *Укупан процентуални износ запажених преклапања износи око 3% дисертације.*

2. Предмет и циљ истраживања

Предмет дисертације представља теоријско и практично истраживање дигиталне трансформације рада и њеног утицаја на раст економије хонорарних послова у четири државе региона Западног Балкана: Србији, Босни и Херцеговини, Црној Гори и Северној Македонији. У ширем смислу предмет истраживања обухвата утврђивање степена дигитализације привреда Западног Балкана и доступних подстицаја за иновативне компаније и дигитално предузетништво, укључујући подршку новим хибридним облицима рада. У ужем смислу, дисертација се бави анализом тренутног стања хонорарне (гиг) економије у државама Западног Балкана, њеног утицаја на смањење незапослености и одлива радне снаге, тако што истражује перципирану добробит учесника у овој економији, као и тренутни статус ове врсте рада у земљама региона.

Циљ истраживања је да утврди степен дигиталне трансформације у региону Западног Балкана и њен утицај на трендове запошљавања по хибридним моделима рада. Резултат треба да помогне доносиоцима одлука у креирању адекватних политика како би се одржала конкурентност домаћих предузећа и запослених. Осим тога, рад има за циљ да покаже корелацију између дигитализације пословних процеса, отварања нових могућности запошљавања у економији хонорарних послова и утицаја дигиталних платформи на раст броја учесника ове економије из региона држава Западног Балкана. Поред тога, детаљна анализа податка добијених из примарних и секундарних извора омогућила су критичка поређења са ранијим истраживањима и закључке који могу користити истраживачима за даља истраживања, али и помоћи доносиоцима одлука приликом креирања политика.

3. Хипотетички оквир истраживања

Свеобухватна анализа постојеће литературе и истраживања довела је до следећих истраживачких питања: Колики је значај дигиталне трансформације на стварање нових хибридних модела рада? Какве могућности отварају нови хибридни модели рада у погледу запошљавања у глобалној економији хонорарних послова? Какав је утицај дигиталних платформи на раст броја ангажованих радника у економији хонорарних послова са локалних тржишта рада? Какав утицај рад у економији хонорарних послова има на субјективну добробит свих њених учесника из региона Западног Балкана?

Водећи се истраживачким питањима, дефинисане се следеће хипотезе:

X1: Дигитална трансформација представља основни покретач креирања нових хибридних модела рада.

X2: Хибридни модели рада отварају нове перспективе запошљавања у глобалној економији хонорарних послова.

X3: Дигиталне платформе за запошљавање у економији хонорарних послова подстичу развој локалних тржишта рада.

X4: Рад у економији хонорарних послова позитивно утиче на добробит учесника у погледу остваривања бољег баланса између пословних и личних обавеза, материјалне сатисфакције и осећаја испуњености послом.

4. Методологија истраживања

За остварење постављених истраживачких циљева коришћено је више научних метода: методе индукције, метода дедукције, метода анализе, метода компилације, компаративна метода као и методе прикупљања и обраде података. Предложени приступ предвидео је коришћење секундарних и примарних извора података. Детаљан преглед литературе обезбедио је идентификацију кључних варијабли везаних за дигитализацију и њен утицај на дигиталну трансформацију рада, дигиталне платформе, стање „гиг“ економије и друго. Одабране варијабле су најпре одређене кроз употребу секундарних података, а затим испитане кроз примарно истраживање.

Методе прикупљања и обраде примарних података примењене су приликом анкетирања учесника путем интернета на истраживачком инструменту и на основу сазнања из претходно обављеног прегледа литературе. Обрада прикупљених података реализована је уз помоћ статистичког софтвера СПСС. Најпре је урађена квалитативна анализа и дескриптивна статистика на примарним подацима, а употребом експланаторне факторске

анализе на подгрупи фриленсера идентификовани су основни концепти, док су екстракцијом главних компоненти варијабле сведене на заједничке факторе. За статистичко утврђивање разлика коришћена је корелациона и вишеструка регресиона анализа.

5. Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација се састоји од три тематске целине и осам поглавља. У уводном делу дефинисани су предмет и полазиште истраживања, значај и актуелност проблема, циљеви истраживања, постављене су истраживачке хипотезе и наведена истраживачка методологија.

Прва тематска целина обухвата поглавља која се баве концептима четврте индустријске револуције, дигиталне трансформације, дигиталном економијом и дигитализацијом. Друго поглавље под називом **Дигитална трансформација и њен утицај на рад** бави се дигиталном трансформацијом и показује њен утицај на процесе рада и појаву нових хибридних модела запошљавања. Треће поглавље под називом **Дигитална економија и предузетништво** објашњава концепте дигиталне економије, четврте индустријске револуције, предуслове за овакав тип рада и положај запослених по овим хибридним моделима рада у Републици Србији.

Друга целина обухвата поглавља која се баве дигиталним платформама, изазовима рада на даљину и управљању дислоцираним тимовима. Четврто поглавље под називом **Дигиталне платформе и изазови рада на даљину** детаљно приказује дигиталне платформе за рад и њихову улогу у „гиг економији“. Поред тога, истражују се различити облици ангажмана доступних путем ових платформи. Пето поглавље под називом **Појам и карактеристике економије хонорарних послова** бави се концептима економије хонорарних послова, samozапосљавања, дигиталног предузетништва и правних аспеката рада у овој економији.

Трећа целина обухвата шесто поглавље и примарно истраживање које се бави питањима субјективне добробити учесника економије хонорарних послова, тренутним проблемима са којима се суочавају и стратегијама за разрешавање тих проблема и других специфичности оваквог рада. Поглавље носи назив **Покретачи и изазови раста економије хонорарних послова у Србији и региону** и представља резултате истраживања економије хонорарних послова, хибридних модела рада, као и детаљну анализу субјективног осећаја добробити свих оних кори раде на овај начин.

Седмо поглавље посвећено је дискусији резултата анализе економије хонорарних послова, хибридног рада и субјективног осећаја добробити међу учесницима из региона Западног Балкана. У последњем поглављу, **Закључак**, изнета су закључна разматрања и могућности развоја економије хонорарних послова у Србији и изведени су закључци претходно реализованих истраживања и целокупне дисертације. Након закључка, у наредним

целинама наведена је коришћена **Литература и Прилози**. Листе табела и слика дате су пре уводног дела, на самом почетку дисертације.

6. Постигнути резултати и научни допринос докторске дисертације

Резултати истраживања над примарним и секундарним подацима потврдили су опште полазне ставове везане за утицај дигиталне трансформације на стварање нових хибридних модела рада. Резултати недвосмислено упућују на закључак да су хибридни модели рада у великој су експанзији широм света. Овај раст је вођен дигиталном трансформацијом која сопствени раст дугује пандемији вируса Ковид-19 и убрзаној глобализацији. Све већи број организација ради у дигиталној економији чиме су принуђене да своје пословање прилагођавају флексибилним облицима рада у циљу веће оптимизације ресурса и унапређења конкурентности.

Када је реч могућностима запошљавања, утврђено је да постоји јасна корелација између појаве хибридних модела рада и нових перспектива запошљавања у економији хонорарних послова. У делу рада који се бавио покретачима хонорарног рада, укрштањем података и налаза Републичког завода за статистику Србије, Центра за истраживање јавних политика Гигметар, резултата истраживања компаније Peupoeer и UpWork потврђена је директна зависност раста броја учесника хонорарне економије од доступности нових хибридних модела рада. Детаљна анализа потврдила је високи утицај рада на електронским платформама и могућности стварања нових радних места и прилика за запошљавање на локалним тржиштима рад.

Када је реч истраживању перципиране добробити учесника у хонорарној доказана је позитивна корелацију између рада у хонорарној економији и материјалне сатисфакције, бољег баланса између личних и пословних обавеза и осећаја испуњености послом. Резултати су показали да пол фриленсера није значајан за опште задовољство радом, али и да су старији фриленсери задовољнији у погледу испуњења економских и професионалних очекивања, што одговара дугогодишњем професионалном искуству. Други закључак је да су образованији фриленсери генерално мање задовољни у погледу испуњења личних и професионалних очекивања.

Научни допринос рада је вишеструк имајући у виду потенцијални утицај дигиталне трансформације на развој привреда земаља региона. Са теоријског аспекта овај рад представља систематизацију, компарацију и анализу утицаја дигитализације на процесе рада, а са практичне стране омогућава доносиоцима одлука да боље разумеју тренутно стање и према томе дефинишу политике које ће поспешити раст економије у Србији и земљама региона. Разумевање како комбинација области рада, технолошке инфраструктуре и демографских карактеристика утиче на добробит фриленсера, може помоћи креаторима

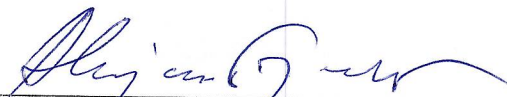
политика, руководиоцима у организацијама, али и самим и предузетницима, да се боље припреме за изазове који нас очекују у будућности.

7. Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

На основу свега изложеног Комисија је мишљења да докторска дисертација кандидата Милоша Вучековића по својој теми, приступу, структури и садржају рада, квалитету и начину излагања, методологији истраживања, начину коришћења литературе, релевантности и квалитету спроведеног истраживања и донетим закључцима задовољава критеријуме захтеване за докторску дисертацију, те се може прихватити као подобна за јавну одбрану.

Сагледавајући укупну оцену докторске дисертације кандидата Милоша Вучековића под називом **Дигитална трансформација рада и перспективе развоја економије хонорарних послова у Србији** предлажемо Већу департмана за последипломске студије и Сенату УНИВЕРЗИТЕТА СИНГИДУНУМ да прихвати напред наведену докторску дисертацију и одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 15.10.2023. године

Проф. др Горан Авлијаш
УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ у Београду

Доц. др Тамара Папић
УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ у Београду

Проф. др Небојша Здравковић
Шеф катедре за медицинску информатику
Факултет медицинских наука, Универзитет у Крагујевцу